

השעיגנון האנושי

פאייטה העיר שאילמלא כן, היה צה"ל כובש את קאהיר. אז מה? שאל בומדין, אלג'יר היתה כבושה על-ידי הצרפתים במשך מאה שנים, ואנחנו השתחררנו. שיחיוקו הצינונים בקאהיר במשך מאה שנים!" כל זה שיכנע את פאייטה שרק הפלסטינים עצמם מעוניינים באמת בשלום, והוא תמה על הישראלים שאינם תופסים זאת ואינם כורתים איתם ברית.

המתופפת הקטנה

אם אתה אוהב סופר מסויים, אל תקרא ספר שלו על ארץ שאתה מכיר, או על ענייני שאתה בקיא בו. אני אוהב את ספריו של דיוויד קורנוול, הידוע יותר בשם העט שלו: ג'ון להקארה. מאז שהמרגל שלו חזר מן הכפור, קראתי בנשימה עצורה את כל ספריו. סמיילי, הארכימרגל הבריטי שאינו מסתדר עם אשתו השכבנית, קארלה, התכנן הסובייטי המיסטורי, וכל אנשי "הקידקס" העסיקו אותי במשך שעות טובות וארוכות, ולרוב מאוחר בלילה, אחרי העבודה, כשהמוח היה זקוק לתככים דימיוניים, כדי להירגע מן התככים של המציאות. הופתעתי כאשר שמעתי שלהקארה החליט לכתוב על הבעיות שלנו — מילחמת-הסתרים בין המוסד הישראלי ואירגוני-הפיראיון הפלסטיניים. קראתי ראיונות עם המחבר, שבו הסביר שחש במחויבות מוסרית כלפי המאבק הצורק של הפלסטינים וכמיהתם למולדת. מכיוון שעד כה הצטייר להקארה כאיש ימני מובהק, מווחיקי הביון הבריטי ומאבירי המילחמה הקרה, זה נשמע מעניין. עכשיו קראתי את הספר, ששמו המתופפת הקטנה. התאכזבתי עמוקות.

הרמה של להקארה כמחבר של מותחנים לא ירדה, חלילה. זהו מותחן מעולה, ככל קורמיו. אבל התעלומה העיקרית של הספר נוגעת לנפשו של המחבר עצמו.

מי שחשש שמה כתב להקארה ספר-תעמולה אנטי-צינוני, או — חלילה — ספר פרו-אש"ף, יכול להירגע. הנשיא חיים הרצוג, שכבר קרא את הספר ושיבח אותו, לא טעה. ביסודו של דבר, זהו ספר-תעמולה ציוני טוב, המתחזה כספר אוניוורסיטטי, או אף פרו-פלסטיני.

נדמה כאילו כתב להקארה את הספר בשני שלבים, תחילה כתב מותחן כספריו הקודמים, אלא שהפעם תפסו הישראלים את מקומם של הבריטים, והפלסטינים את מקומם של הסובייטים. אנשי "המוסד" הם סופרמנים, כמו גיבוריו של ליליאן יוריס המבחיל באקסודוס. הם פנטסטיים — גיבורים אך צנועים, נוקשים אך אנושיים. אין הם יכולים להרוג מישו מבלי לבכות לפני אחריו, מפני שהם זוכרים את השואה. ואילו הפלסטינים הם קריקטורות. כולם משתייכים לאחד משני סוגים: טרוריסטים או פליטים, או לשניהם גם יחד. איש מהם אינו בן-אדם נורמלי.

אחרי-כך, כך נדמה, רכש להקארה איריאולוגיה חדשה, והוא כפה אותה על המותחן הגמור. אמנם, הפלסטינים נשארים טרוריסטים-פליטים ופליטים-טרוריסטים, אבל עכשיו אין הם יורים רק כדורים, אלא גם סיסמות על העוול שעשו להם הצינונים. המחבר הוסיף גם כמה תיאורים משלו על הוועות שמחוללים מטוסים ישראלים במחנות דרום-לבנון.

אפשר להסביר את הספר גם כסתייה שבנישמת המחבר. הסימפאטיה האינסטינקטיבית שלו היא עם הסופרמנים המערביים — שהם הישראלים. כעומק נישמתו הוא שונא את ה"נטייטס" של אתמול, בני אסיה הפראיים. כל זה במישור הרגש — והרי שפתו של סופר היא קודם-כל שפת-הרגש. אחרי-כך בא המוח ואומר לו: אתה צריך

להקארה

להיות צורק. גם הפלסטינים הם בני-אדם. עשו להם עוול. נסה להיות כסדר איתם. וכך הוסיף המחבר לסיפור קטעים הגיוניים וזרים לפלסטינים מידה של אנושיות. אך אין הם הופכים לבני-אדם. כסופו של דבר הם נשארים חבורה של רוצחים וטרוריסטים — עם של אבר-נורמליים.

על כל התבטל הזה שופך להקארה, כמו רוטב מוכן מראש, את כל ריעותיו הקדומות על השמאל החדש, ההיפים, האינטלקטואלים, הבהימה ומה עוד. כל אלה בוויים ונלעגים, מין תתי-אדם שקשה לשייך אותם לאותו המין האנושי כמו האנשים-העליונים, שיצאו מספריו של ניצשה והתגייסו ל"מוסד". תנועת-השלום הישראלית מופיעה בספר בדמותו של פרופסור ייקי זקן, נאיבי ומטופש, שהמוסד נאלץ להציל את חייו מידי הטרוריסטים הנוראיים של אש"ף.

העלילה: שחקנית בריטית שמאלנית ומופרעת, מין קאריקטורה של ואנסה דרגרייב, מגויסת על-ידי "המוסד" כדי להסתגל לאירגון של אש"ף ולהכין מלכודת למנהיגם. תוך כדי כך היא רואה את העוול שנעשה לפלסטינים, אך הדבר אינו מפריע לה לעזור להרוג את מנהיגם. בסוף היא משתגעת, וזה פותר את הבעיה.

הסיכום: אם להקארה מייצג את הידיים החדשים של הפלסטינים, אין הם זקוקים לאיביים.

שארמתי פעם לקבוצה של יהודים: אילו היינו בוחרים בסוס של קאליגולה כבראש ממשלתנו, אתם הייתם תומכים בו בלי סייג!" יש הסברים רבים לתופעה זו. ראשית, כל העסקנים היהודיים בעולם מתמנים, למעשה, על-ידי השגרירות הישראלית הסמוכה. לא במישרין, חלילה. אבל די לאישי-השגרירות לרמוז בטלפון שפלוני אינו רצוי לממשלת-ישראל, והקאריירה של האיש כהנהלת הקהילה נגמרה. לא עוד כיבורים, לא עוד נסיעות לעיר-הבירה ופגישות עם הנשיא כבית-הלכן או בארמון-אליזה, לא עוד הטבות כלכליות לרוב.

שנית, אנשי הקהילה עצמם מתקשים להבחין בין הנאמנות לישראל ובין התמיכה בממשלת-ישראל ובמדיניותה הרישמית. התנגדות למדיניות נראית לרובם כנגידה במדינה. ומה יגידו השכנים האנטי-שמים?

יש גם אליבי נוח: "מה אנחנו יודעים? אנחנו יושבים כאן, בגלות. אסור לנו להתערב בעניינים הפנימיים של ישראל. הישראלים צריכים להחליט בעצמם. אחרי הכל, הסכנות מאיימות עליהם, ולא עלינו." מי שאומרים כך מסוגלים כעבור יום לשלוח המחאה של כמה רכבות דולרים (או פראנקים, או מארקים) לגוש-אמונים או ל"רב" מאיר כהנא. זאת אינה התערבות, בעיניהם.

אנשי טורינו שונים. הם מוציאים ביטאון קטן באיטלקית, התומך בתנועת-השלום הישראלית. הם מותחים ביקורת על מדיניות ממשלת-ביג'ון, כפי שהם מותחים ביקורת על מדיניות הרוס-אפריקה — דבר שלא היה עולה על דעתם של רוב אנשי העסקים היהודיים בעולם, היוצאים חוצץ נגד כל אפליה וריכוז בעולם חוץ מאשר בישראל. (כאותה בריחה המספרת שבאפלה של מיקלט לונדוני, בימי הבליץ, נשמעת צעקה של צעירה: "היי, תוריד את היד ממני! לא אתה, אתה!") ישבתי בחוג נעים בבית-הכנסת, הסברתי מה שהסברתי, נשאלתי כרוח טובה שאלות ביקורתיות. דיברתי עברית, אחרים הכינו, ואחד תירגם לאיטלקית. היה נעים להיות בבית-הכנסת.

אגדה חיה

הזכרתי את ז'ן-קארלו פאייטה, המנהיג הקומוניסטי האיטלקי. האיש הזה הוא אגדה חיה. הוא היה פעיל במחתרת בימי מוסוליני, ונכלא כמה פעמים. הוא היה בין המנצחים על תקומת המפלגה הקומוניסטית האיטלקית, וגם על התהליך שהפך אותה לכוח עצמאי, המורד ממוסקווא. כיום תומכת מפלגה זו בסולידריות בפולין ומגנה את הפלישה לאפגניסטאן. בוועידה של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית לא ניתן לו לנאום לפני המליאה, לתדהמת רבים מן הנוכחים. הוא הלך לאולם צדדי, והשמיע שם את ריעות מפלגתו. תמיד חשתי בקומור-ניסטים האיטלקיים שהם מחלקים את נאמנותם בין מארכס ומאקיאוולי.

הכרתי את פאייטה לפני יותר מעשר שנים. כאשר היה פעיל באירגון ועידת בולגוניה לשלום ישראל-ערבי. כשפגשתיו עתה מחדש, אחרי הפסקה כה ארוכה, הזכיר לי את פיקאסו. איני יודע אם הוא קרוב יותר לג'ול 70 או 80. מותו חד כתער.

הוא סיפר לי על פגישה שהיתה לו לפני שנים עם מי שהיה אז נשיא עיראק, אחמד חסן אל-בכר. אנתוני ירדני הפלסטיני וירדני אש"ף, פתח פאייטה את השיחה. אל-בכר שיסה אותו: זה היה בתקופה שבה הקימה עיראק את כנופיית אברנידאל.

פאייטה ניסה לשכנע את העיראקי שיש לחתור לשלום, אך זה דחה רעיון זה מכל וכל. צריכים להמשיך במאבק, אמר, ובסופו של דבר יחזרו היהודים כלעומת שבאו.

זה יכול לקחת כמה מאות שנים, העיר לו פאייטה. "שיחקו" השיב אל-בכר בשלוות-נפש. "יש לנו זמן".

אם כן, הציע פאייטה באירוניה איטלקית, "אולי תתחלפו בינתיים עם הפלסטינים? תנו להם את עיראק, וקחו לכם את פלסטין".

כפעם אחרת דיבר פאייטה עם הווארי בומדין, נשיא אלג'יריה. הלה תקף בזעם את המצרים, על שהסכימו להפסקת-אש עם צה"ל.

היחסים שלי עם לבנון עברו גילגולים שונים של אהבה נכזבת. כשנסעתי ללבנון לראשונה, אהבתי אותה. התנגרתי למילחמה מן הרגע הראשון, אך הארץ עצמה משכה אותי מאוד. הנוף נהדר, האנשים חביבים, רבים מהם בעלי רמה תרבותית גבוהה. אך מביקור לביקור התקררה אהבה זו, ופינתה את מקומה להרגשה של תיעוב. כיום איני מסוגל להכריח את עצמי לעבור את הגבול.

האנשים התרבותיים כל-כך מסוגלים בהחלט לנהל איתך שיחה מרתקת על המחזות של שקספיר או של מולייר, ולהעיר, בדרך אגב, ש"צריכים להרוג את כל..." את הדרוזים, או המארוניים, או הפלסטינים, או השיעים, או הסונים, או את אנשי פראנג'יה, או את אנשי ג'מיל, וכו' וכו' וכו'. כל אחד רוצה להרוג מישו — שהוא, בדרך כלל, שכנו בכפר הסמוך. ולא בהכרח, אלא כי מרגמות.

אי-אפשר שלא לסלוד מפני פסיפס מטורף זה, שבו כל אבן ציבעונית רוצה לחסל את כל שאר האבנים. כל מי שבצבת מלאה בנשק ובאנשים, המוכנים להפי' עיל נשק זה בכל הורמנות נגד אחת המישבצות השכנות, או כולן.

שאלתי את עצמי: מדוע אני סולד מזה כלי-כך? מדוע מעוררת לבנון סלידה רבה יותר מאשר ארצות אחרות?

התשובה הכנה היא: מפני שזה קורה בתוך ארץ קטנה אחת. ומפני שהיחידות הלוחמות הן עדות דתיות, ולא מדינות ולאומים. אך כמה שונה לבנון, בעצם, מאחרים?

המצב השורר בלבנון כיום דומה לזה ששרר, למשל, בגרמניה, במילחמת שלושים-השנה, כאשר עשרות נסיכויות גרמניות קטנות לחמו זו בזו, החליפו צדרים, קראו לאיביים זרים לפלוש לגרמניה ולעורר להן זו נגד זו.

והאם אירופה כולה לא נהגה, באלף השנים האחרונות, כמו לבנון-דרבתי? האם לא היתה מוכנה כל מדינה אירופית בכל עת להתנפל על שכנותיה, כדי לגזול מהן כמה קילומטרים מרובעים של שטח ולרכוש את ההגמוניה ביבשת?

ובמה זה שונה, בעצם, מכל המדינות בכל התקופות, משיבטי האדם הקדמון ועד למעצמות-העל האולטרה-מודרניות של ימינו, המשסות זו בזו את סלואדור וניקאראגואה, מארוקו ואלג'יריה, ישראל וסוריה?

אבן בכנר

בשכוע שעבר סיפרתי על ההגנה הרכה, שהעניקה המישטרה האיטלקית לי ולכלל המשתתפים בכינוס הישראלי-פלסטיני שנערך בעיר טורינו.

אני כבר התרגלתי לכך — כמעט. זוהי הרגשה מוזרה. אתה הולך לישון ויודע כי במרחק של כמה צעדים, מחוץ לדלת, יושב שומר מזוין — ובמקרה אחר, בהולנד, גם שומרת יפהיפה. אתה נוסע ברחוב ויודע שהמכוניות שלפניך וגם זו שמאחריך מלאות באנשים, המחזיקים את האצבע על ההרק.

אבל בשביל זה הייתה חווייה מהמתממש. וזו הייתה היא אשה צעירה, בת 22 בסך-הכל, חייגנית ונחמרה מאוד, וקשה להאמין שהיא כבר אם לשתי בנות. היא בת-פליטים מהכפר לאג'ון, שעל אדמותיו קמה מגידו. היא גדלה באום-אל-פחם, ושם נישאה לחסן ג'ברין, אחד מראשי קבוצת בני-הכפר, שישב כמה שנים טובות בבית-הסוהר.

"אני לא יכולה להתרגל למחשבה ששטורים מגינים עליי!" אמרה שוב ושוב. "אני רגילה רק לשטורים שמתנכלים לנו!" כיום השני, ליד שולחן ארוחת-הבוקר, התלוננה על כאבים בזהה. הם באו והלכו. אבל היא היתה רגילה לכך. מזה כמה חודשים היא סובלת מכאבים אלה, ורופאי קופת-החולים בכפרה אמרו לה שזה עניין של עצבים. הם נתנו לה כדורי-הרגעה.

הפעם היו הכאבים חזקים מדי, והחלטנו שעליה לנסוע לבית-החולים. בעלה ואחד המארחים האיטלקיים נלוו אליה. אך נכנסה לחדר-המיון, הביטה בה רופאה יהודיה בשם מארינה לוי ואמרה: "בעיה בכנר!" היא הוחדשה למחלקת הרנטגן, ותוך כמה דקות אובחנה אצלה אבן.

הלכתי לבקר אותה אחרי-כך בבית-החולים. התנאים שם היו די קשים, אבל היחס היה נהדר. אחיות נחמדות ואדיבות, רופאים אנושיים, ובעיקר — איבחון מידי ומדויק.

"יש לך מזל שבאת לטורינו", ניחמתי אותה, כשהתייסרה ככאבים. "אילו נשארת בארץ, לא היו מטפלים בך כלל, בגלל שבינת הרופאים, וכאן איבחנו מייד את הבעיה שלך".

הסוס של קאליגולה

איני מרבה לבקר בבתי-כנסת. אבל בטורינו עשיתי זאת. לא לא באתי להתפלל. הוומנטי עליירי ראשי הקהילה היהודית להיפגש עימם ולספר להם על השקפותיי ומעשיי. זוהי תופעה בלתי-רגילה. אבל הקהילה של טורינו היא קהילה בלתי-רגילה. לגבי רוב הקהילות היהודיות המאורגנות בעולם, נכון מה

אליג מויל